

УДК 332.001.36

Галянт Сергій Романович

*здобувач кафедри аналітичної економіки та природокористування
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

Галянт Сергей Романович

*соискатель кафедры аналитической экономики и природопользования
Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки*

Galiant Sergiy

Applicant for the Department of Analytical Economics and Nature Management

Lesia Ukrainka Eastern European National University

МОНІТОРИНГ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

ДІЯЛЬНОСТІ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ МЕРЕЖ РЕГІОНУ

МОНИТОРИНГ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ

ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГАЗОРАСПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫХ СЕТЕЙ

РЕГИОНА

MONITORING OF THE INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF THE

ACTIVITY OF THE GAS DISTRIBUTION NETWORKS OF THE

REGION

Анотація. В даній статті було здійснено моніторинг різних видів інституцій, які чинять вплив на інституціоналізацію регіональних газорозподільних мереж. З'ясовано, що інституціональне середовище формується в результаті прямого та опосередкованого впливу внутрішніх та зовнішніх чинників екзогенного та ендогенного. Систематизовано наукове підґрунтя та переконання вчених та дослідників на «інституціональне середовище». Проаналізовано інститути та інституції з подальшим спрямуванням їх функціонального впливу на

діяльність газорозподільних підприємств. Доведено, що саме розвинене інституціональне середовище групує спектр необхідних інституцій, взаємоузгоджуючи їх. Зазначений процес спричиняє ланцюговий ефект на внутрішні бізнес-процеси газорозподільних мереж підвищуючи міжнародний імідж української газотранспортної системи, якісного надання енергетичних послуг, апроксимації європейського базису до українських реалій. Дослідивши світові тенденції інституціоналізації енергетичних ринків констатовано необхідність подальшого поглиблення інфраструктурних складових та подальшого перерозподілу регулюючих повноважень на регіональні органи управління. Загалом, резюмуючи слід розуміти, що ціллю інституціонального підходу є здійснення моніторингу та стимулювання діяльності регіональних газорозподільних підприємств та інститутів, які його регулюють. Пропонуємо розуміти під інституціональним середовищем газорозподільних мереж – цілеспрямовану діяльність та вплив суб'єктів на функціонування газорозподільних підприємств регіону через внутрішні та зовнішні чинники впливу, які синтезують та переплітають в собі правові, політичні, наукові, економічні, соціальні, культурні та інші інституції внаслідок їх вдосконалення. Однак подальше інституціональне забезпечення трансформування ринку енергетичних послуг в Україні та регіонах в напрямі підвищення енергоефективності та енергетичної безпеки покликаний здійснювати подальший рух з огляду на світові тенденції процесів інституціоналізації з поглиблення і надалі інфраструктурних елементів перерозподілу регулюючих повноважень на регіональні органи влади.

Ключові слова: інституціональне середовище, енергетичні ресурси, моніторинг, регіональна політика, регіональні газорозподільні мережі, інфраструктурне забезпечення.

Аннотация. В данной статье был осуществлен мониторинг различных видов учреждений, оказывающих влияние на институционализацию региональных газораспределительных сетей. Выяснено, что институциональная среда формируется в результате прямого и опосредованного влияния внутренних и внешних факторов экзогенного и эндогенного. Систематизировано научную основу и убеждения ученых и исследователей как «институциональная среда». Проанализированы институты с последующим направлением их функционального влияния на деятельность газораспределительных предприятий. Доказано, что именно развитая институциональная среда группирует спектр необходимых институтов. Указанный процесс приводит к цепной эффект на внутренние бизнес-процессы газораспределительных сетей повышая международный имидж украинской газотранспортной системы, качественного предоставления энергетических услуг, аппроксимации европейского базиса к украинским реалиям. Исследовав мировые тенденции институционализации энергетических рынков констатирована необходимость дальнейшего углубления инфраструктурных составляющих и разделения регулирующих полномочий на региональные органы управления. В общем, резюмируя следует понимать, что целью институционального подхода является осуществление мониторинга и стимулирование деятельности региональных газораспределительных предприятий и институтов, которые его регулируют. Предлагаем понимать под институциональной средой газораспределительных сетей - целенаправленную деятельность и влияние субъектов на функционирование газораспределительных предприятий региона через внутренние и внешние факторы влияния, которые синтезируют и переплетают в себе правовые, политические, научные, экономические, социальные, культурные и другие институты вследствие их совершенствования. Однако дальнейшее

институциональное обеспечение трансформации рынка энергетических услуг в Украине и ее регионах в направлении повышения энергоэффективности и энергетической безопасности призвано осуществлять дальнейшее движение учитывая мировые тенденции процессов институционализации по углублению и в дальнейшем инфраструктурных элементов перераспределения регулирующих полномочий на региональные органы власти.

Ключевые слова: *институциональная среда, энергетические ресурсы, мониторинг, региональная политика, региональные газораспределительные сети, инфраструктурное обеспечение.*

Summary. *This article monitors various types of institutions that influence the institutionalization of regional gas distribution networks. It is found that the institutional environment is formed as a result of the direct and indirect influence of internal and external factors exogenous and endogenous. The scientific basis and convictions of scientists and researchers on the "institutional environment" are systematized. Institutes and institutions with the further direction of their functional influence on the activity of gas distribution enterprises are analyzed. It is proved that the developed institutional environment groups the spectrum of necessary institutions, mutually coordinating them. This process causes a chain effect on the internal business processes of gas distribution networks, increasing the international image of the Ukrainian gas transmission system, quality energy services, approximation of the European base to Ukrainian realities. Examining the global trends of institutionalization of energy markets, the need for further deepening of infrastructure components and further redistribution of regulatory powers to regional authorities was noted. In general, in summary, it should be understood that the purpose of the institutional approach is to monitor and stimulate the activities of regional gas distribution companies and institutions that regulate it.*

We propose to understand the institutional environment of gas distribution networks - purposeful activity and influence of entities on the functioning of gas distribution companies in the region through internal and external factors that synthesize and intertwine legal, political, scientific, economic, social, cultural and other institutions due to their improvement. However, further institutional support for the transformation of the energy services market in Ukraine and the regions in the direction of improving energy efficiency and energy security is designed to move forward given global trends of institutionalization to deepen and further infrastructural elements of redistribution of regulatory powers to regional authorities.

Key words: *institutional environment, energy resources, monitoring, regional policy, regional gas distribution networks, infrastructure provision.*

Постановка проблеми та її значення. Досягнення поставлених цілей та запроваджених інструментів довгострокового управління регіональними енергетичними системами значною мірою є залежним від розвитку інституційного середовища є необхідною умовою ефективного управління, базисним функціоналом та водночас об'єктом регулювання стратегічно важливих сфер та галузей регіону. По своїй суті, функціонування газорозподільних підприємств регіону являє собою сутність інституцій розвитку з узагальненими правилами поведінки та взаємодії, втілення яких створює можливості та передбачає довгострокове регіональне регулювання, а також місце функціонуючих суб'єктів в межах територіально соціальних кордонів [17].

Об'єктивно закономірним регіональним розвитком слід вважати ефективне інституціональне середовище, яке є регулятором трансформаційних зрушень мережевих економічних систем націлених на формування та закріплення стійких та надійно конкурентоспроможних засад.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Дослідниця Гречко А. В. «Розглядає» інституціональне середовище як складну єдність формальних та неформальних інститутів, які відіграють ключову роль у формуванні позитивного розвитку економіки, а її якість та міра відповідності інституціональним змінам в країні багато в чому визначається роллю держави в економіці [19].

На її думку, саме інститути та їх учасники закладають умови поведінки, ділову активність усього регіонального угруповання.

Передумовами щодо необхідності з'ясування сутнісних характеристик становлення системи інституціональних засад розвитку національної економіки висвітлювала в своїх наукових пошуках А. Ф. Мельник [8].

Інституційні складові національної енергетичної безпеки досліджено в працях Я. А. Жаліла [3].

Необхідність розвитку ефективних інституційних чинників розбудови ринку енергетичних послуг в межах України запропоновано до розгляду М. Федірко, П. Микитюк [15; 16]. Засадами інституціонального середовища, як ефективного та стратегічного напрямку інноваційного розвитку газорозподільних підприємств займалася дослідниця О. М. Павлова [14.] Основну увагу в своїх дослідженнях вона приділяла інноваційним заходам вдосконалення інноваційної політики газорозподільних мереж, як невід'ємної складової стратегічного розвитку Західного регіону. Проте, не дивлячись на широке коло дослідників, на жаль, досі з'ясування причин інституціональної залежності газорозподільних підприємств на шляху до конкурентного ринку розподілу природного газу не з'ясовано належним чином та потребує свого вирішення.

Український енергетичний ринок окрім монополізованості та законодавчої розбалансованості має недостатній досвід в частині

запровадження політики енергоефективності в основному по причині несприятливого та застарілого інституціонального середовища. Популярність та дієвість останнього пов'язана з пануючою та найперспективнішою ідеологією поєднання технологічного базису з соціальною функціональністю існування регіональних систем.

Дослідниця Т. Л. Желюк зосереджує свою увагу на інституційно-економічних засадах розбудови національного ринку енергетичних послуг, як механізму досягнення найвищого з можливих рівнів енергоефективності. Водночас під інституціональним середовищем пропонує розуміти: сутність правових, економічних, громадянських та інших інституцій різних системоутворюючих рівнів, основною ціллю яких має стати побудова інституційно-економічного середовища потрібного для функціонування ринку енергетичних послуг задля досягнення певного балансу [4].

В умовах радянського тривалого формування інфраструктурного забезпечення відбувалася стабільність існування газорозподільної галузі країни. Однак, ця практика та спосіб координації домінуючої державної власності, котра була притаманна командно-адміністративній системі спричинила значні складнощі у встановленні регулятором оптимальних цін на послуги газу, які могли б стимулювати газорозподільників до відтворення виробничих функцій. Згодом трансформація української економічної системи вплинула на інституціональну модернізацію зміни самих цінностей регіонального середовища, що пояснювало ділянку їх існування чи несумісність відносно інших інститутів та інституцій. Досліджуючи зміну цінностей, як результат переходу від державної до приватної форми власності в країні науковець Р. С. Юхимець вважає розуміти результатом впливу ендогенних та екзогенних чинників. Ендогенні спричинені внутрішніми змінами суспільних переконань та гіпотез нації, водночас екзогенні чинники проявляються в зовнішньому

впливі на адаптацію внутрішнього середовища до зовнішніх інноваційних впроваджень. Важливою рисою, що визначає ефективність результату дії екзогенних факторів на внутрішнє середовище та її спроможність адаптування до специфічних державницьких умов. Дієвим поштовхом до існуючих адаптацій є інновації спричиняють сукупність нових комбінацій поєднання технологій та організацій. Однак зазначені комбінації спроможні реалізуватися в межах заданого інституціонального середовища регіональних структур [20].

Формування цілей статті полягає в дослідженні моніторингу інституціонального середовища та його особливостей діяльності газорозподільних мереж регіону

Виклад основного матеріалу дослідження. Слушно підкреслює розуміння інституцій Дж. Коммонс, який висловлює наступну думку, що «Інститут колективна дія з контролю, звільнення і розширення індивідуальної дії» [18].

Проте доцільність існування тих чи інших інституцій пояснюється насамперед тими цінностями, які лягли в основу їх створення. Тому державне або регіональне управління виходячи з політично-економічних поглядів є рушієм структурних змін в регіональних газових ринках впливаючи на подальші пріоритети енергетичної політики.

Дослідник О. Ляховець розрізняє сприятливе інституціональне середовище та несприятливе. До останніх, зокрема, автор відносить: «розвиток автократичних інститутів, отримання владних повноважень незначною групою осіб», в той же час, сприятливе середовище орієнтоване на суспільно-позитивний ефект, дотримання правочинності, обмеженість опортунізму при формуванні контрактних умов, доступність соціального страхування [7].

Перспективним напрямом розвитку газорозподільних мереж регіону є швидкозмінність інституціонального середовища. Динамічність

макроекономічних та мікроекономічних процесів сприяє появі специфічного взаємозв'язку між різними учасниками усіх секторів економіки в тому числі і в газорозподільних мережах також.

Мінливість внутрішньої та зовнішньої кон'юнктури середовища газорозподільного підприємства з нерозвиненою потрібним чином управлінською складовою передбачають пошук об'єктивно потрібних інструментів, методів, способів та норм спільності думок та підходів учасників підприємницької діяльності у відповідному інституціональному середовищі. Констатуємо, слід бути певним, що суб'єкти господарювання функціонують у відповідній до своєї сфери діяльності інституціональному середовищі, яке чинить прямий вплив на прийняття ними конкретних рішень шляхом інституціонального тиску [12; 13].

Особливим на нашу думку вважається інституціональне середовище газорозподільних підприємств, яке охоплює значне коло зацікавлених учасників та особливі інституціональні складові [1].

Газорозподільні підприємства є своєрідними посередницькими структурами, які надають газові ресурси в межах області та піддаються впливу внутрішніх та зовнішніх чинників. До зовнішніх чинників впливу слід віднести:

- соціально-економічна кон'юнктура та рівень конкурентних відносин регіону;
- нормативно-правові та усталені форми взаємозв'язків між суб'єктами регіональної газорозподільної мережі;
- вплив на стратегічне прийняття рішень газорозподільними мережами регіональних та державних органів влади;
- політичних поглядів та перерозподіл сфер впливу внаслідок приватизації мереж.

До внутрішніх чинників пропонуємо відносити:

- особливість внутрішньо-галузевої структури управління; зміни споживацького попиту фізичних та юридичних осіб;
- рівень застосування газорозподільними підприємствами інноваційно-технологічних досягнень;
- функціонування консультативно-інформаційної мережі обслуговування клієнтів.

Серед основних інституцій, що обслуговують газорозподільні мережі регіону слід віднести інститути прямої та зворотної дії. До інститутів прямої дії слід віднести:

Міністерство енергетики та вугільної промисловості, яке забезпечує діяльність в межах Постанови Кабінету Міністрів України від 6 квітня 2015 року N 382/2011 та є чи не єдиним органом виконавчої влади, функціонування якого забезпечується Кабінетом Міністрів України. Окрім цього вказане Міністерство є найважливішим інституційним осередком, що затверджує та реалізовує державну політику в частині нафтогазового, електроенергетичного, ядерно-промислового, вугільно-промислового та торфодобувного напрямів та спрямувань діяльності паливно-енергетичного комплексів [10; 11].

Ще одним важливим регулюючим органом прямої дії, який закріплює нормативно-правові норми та закони та спрямовує державну політику в напрямі інтенсифікації діяльності газорозподільних підприємств є НКРЕКП (Національна Комісія Регулювання Енергетичних та Комунальних Послуг) [9].

До функцій цього уповноваженого органу слід віднести: регулювання діяльності суб'єктів природньої монополії, нафтогазових та енергетичних галузей, формування ефективного інституціонального середовища. Стосовно природньої монополії, то слід відмітити, що це відбувається внаслідок цього ефекту, який створює конкурентоспроможну ситуацію безвідносно до форми власності підприємства. Тому при

ефективному та розвиненому інституціональному середовищі є висока ймовірність зменшення протиріч та відсутності достатньої інформативності між учасниками газорозподілу регіону шляхом впорядкованості їх відносин та посилення прямого та зворотного взаємозв'язку: «держава-газорозподільне підприємство-споживач» і навпаки.

Формування адаптивного та колоритного інституціонального кола можливе за умов поглиблення приватизаційних процесів газорозподільних та газотранспортних підприємств із збільшенням залучення інвестиційних ресурсів. Однак для реалізації цього в повній мірі на заваді знаходиться економічна та політична регіональна та державницька воля [6].

З 1 лютого 2011 року відбулася важлива для України подія, що пов'язана з вступом України до Європейського Енергетичного Співтовариства, яка стала запорукою довгострокової фінансової стабільності енергетичної сфери та поліпшення національного інвестиційного клімату. Цей процес вплинув на підвищення активності регіональних енергетичних ринків через імплементуючі нормативно-правові договірні засади.

Водночас НКРЕКП (Національна Комісія, що здійснює регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг) є інституційним координуючим органом, який спільно з Секретаріатом енергетичного Співтовариства регулює міжнародну діяльність країн Європейський Союз енергетики з питань електроенергетики та газу.

В контексті Енергетичного Співтовариства виконавчі та законодавчі функції виконують наступні інституції: Рада ЄС, Європарламент та Європейська Комісія. Особливими інституціями в питаннях енергетичної безпеки міжнародного співробітництва є міжнародні фінансові організації, до яких слід віднести наступні. ООН (Організацію Об'єднаних Націй), яка об'єднала інтереси 193 країн світу в контексті 70-ї міст Генеральної

Асамблеї стосовно нових цілей розвитку людства до 2030 р. З 27 найголовнішими векторами спрямування. Намічені цілі охоплюють інтеграційну політику економічного росту за умов соціальної стабільності та раціонального природокористування [23].

Європейський Союз, як міжнародний інститут шляхом міжнародного регулювання впливає на структурну перебудову по формуванню центрів Європейської енергетичної співдружності з стратегічними планами та програмами зростання зайнятості, розвитку освітньо-наукових платформ, еколого-енергетичної ефективності господарських процесів, збільшення впливу від впорядкованості інституцій та їх в ефекту для дійсних та потенційних членів ЄС [15, 16].

В цьому сенсі вагомий вплив на трансформацію ринку енергетичних послуг в Україні за Європейським сценарієм чинить Директива 2012/27/ЄС, яка вимальовує основні енергетичні пріоритети та цілі реалізації досягнення енергетичної безпеки країнами-учасницями [2].

Національними інституціями моніторингу та забезпечення енергетичних норм безпеки виступає Президент України, Верховна Рада України, Рада Національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, Міністерство енергетики вугільної промисловості, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, центральні державні осередки виконавчої влади, які мають спеціальний статус.

Кожна із цих інституцій формує опосередкований вплив на функціонування регіонального газорозподільного ринку. Зокрема:

- Президент України сформовані повноваження щодо комплексного макроекономічного розвитку країни, в тому числі стратегій соціально-економічного зростання через низку відповідних наказів та розпоряджень, формування секторних та галузевих робочих груп по підготовці та реалізації проектів розвитку в тому числі газорозподільних мереж;

- Верховною Радою України в контексті покладених Конституцією України повноважень законодавчо формує та визначає правовий спектр та апроксимацію розвитку енергоефективності та рівня дотримання енергетичної безпеки та газорозподільних ринках;

- Радою Національної безпеки і оборони України здійснюється координація та контроль над виконанням та дотриманням економічної та енергетичної безпеки виходячи з сучасного геополітичного становища [11; 21; 22]. Інші магістральні та центральні інституції в межах своїх повноважень реалізують правові засади в межах актів та концепцій розвитку резидента України, Кабінету Міністрів України;

- на місцеві органи влади покладено розробку та реалізацію регіональної стратегії по енергоефективності та засад енергетичної безпеки в контексті національних інтересів.

Зокрема, дієвим документом, який підвищить ефект від інституціональної платформи регіональних газорозподільних ринків став наказ президента «Про національний план дій з енергоефективності на період до 2020» [5].

Основні пріоритети згідно даного документу торкаються показника енергозбереження розміром 9% відносно середнього показника внутрішнього споживання до 2020 року, що становить 6,5млн.т. нафтового еквіваленту, в той же час за рахунок скорочення енергоспоживання у розмірі 5%. Досягнення цих цілей можливе в 4-х аспектах кінцевого споживання. Це зокрема побутовий сектор, сектор послуг, а також промисловість та транспорт. Окрім того пропонується застосовувати ряд заходів: сприяння інвестиційного залучення інноваційних рішень в термомодернізації житлових будівель та будівництво енергозберігаючих будівель; адаптація до європейських реалій паливних технологій, здійснення енергетичної ефективності будівель, формування системи енергоаудиту та енергоуправління. Затвердження норм до

енергоефективності споруд та обладнання започаткування системи енергетичного маркування електрообладнання для побутових потреб, максимального обліку споживання, формування теплової енергії, запровадження обліку спожитої енергії комунальної сфери.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Загалом, резюмуючи вище викладений матеріал варто розуміти що ціллію інституціонального підходу є здійснення моніторингу та стимулювання діяльності регіональних газорозподільних підприємств та інститутів, які його регулюють. Пропонуємо розуміти під інституціональним середовищем газорозподільних мереж – цілеспрямовану діяльність та вплив суб'єктів на функціонування газорозподільних підприємств регіону через внутрішні та зовнішні чинники впливу, які синтезують та переплітають в собі правові, політичні, наукові, економічні, соціальні, культурні та інші інституції внаслідок їх вдосконалення [1].

Однак подальше інституціональне забезпечення трансформування ринку енергетичних послуг в Україні та регіонах в напрямі підвищення енергоефективності та енергетичної безпеки покликаний здійснювати подальший рух з огляду на світові тенденції процесів інституціоналізації з поглиблення і надалі інфраструктурних елементів перерозподілу регулюючих повноважень на регіональні органи влади.

Література

1. Галянт С.Р. Інституціональне середовище функціонування газорозподільних підприємств Західного регіону. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2020. Т.2 №22. С. 152-160.
2. Директива 2012/27/ЄС Європейського Парламенту та ради від 25 жовтня 2012 року «Про енергоефективність», яка змінює директиви 2009/125/ЄС та 2010/30/ЄС і скасовує директиви 2004/8/ЄС та

- 2006/32/ЄС. URL: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2018/01/Pidvyshhennya-energoefektyvnosti-v-YES.pdf>
3. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. - К.: НІСД, 2009. 336 с.
  4. Желюк Т. Л. Економічна безпека в системі інституційного вектора збалансованого розвитку // Вісник Тернопільського національного економічного університету. Тернопіль, 2013. Вип. №1. С.19–32.
  5. Кабінет Міністрів України розпорядження про Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року №1228-р від 25.05.15 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1228-2015>.
  6. Купчак В.Р., Павлова О.М., Павлов К.В., Лагодієнко В.В. Формування та регулювання регіональних енергетичних систем: теорія, методологія та практика : монографія. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2019. 346 с.
  7. Ляховець О. О. Формування інституційного середовища в процесі модернізації економіки // Економіка і регіон. 2014. № 4. С. 113-119.
  8. Мельник А. Система інституційного забезпечення структурної трансформації національної економіки: сутнісні характеристики та проблеми формування // Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2012. Вип. 2. С.7-17.
  9. Національна Комісія Регулювання Енергетичних та Комунальних Послуг. URL: <http://www.nerc.gov.ua>.
  10. Павлов К.В. Інституційне забезпечення конкуренції на регіональних ринках житлової нерухомості // Економіка та суспільство. 2017. №13. URL: <http://economyandsociety.in.ua>
  11. Павлов К.В., Павлова О.М., Коротя М.І. Регулювання діяльності регіональних газорозподільних підприємств України: монографія. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2020. 256 с.

12. Стрішенець М.М., Павлова О.М., Купчак В.Р. Питання інституціональної економічної теорії у працях Г.Ф. Симоненка // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. №2(18). С. 14-21.
13. Стрішенець О. Інституціональний напрям як інструмент дослідження методологічних основ ринку // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. №2(10). С. 7-12.
14. Стрішенець О.М., Новосад О.В., Коротя М. І. Диверсифікація інноваційних заходів на газорозподільних підприємствах України в контексті європейського досвіду // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. №2 (14). С.7-13.
15. Федірко М. Інституційні аспекти забезпечення розбудови ринку енергетичних послуг в Україні // Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2017. Вип. 4. С. 18-30.
16. Федірко М., Микитюк П. Інституційні аспекти забезпечення розбудови ринку енергетичних послуг в Україні // Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2017. Вип. 4. С. 18-30.
17. Чекан І. В. Інституційне середовище стратегічного управління регіональним розвитком як система. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2019. Вип. 2. С.79-84.
18. Commons J. R. Institutional Economics. American Economic Review. 1931. Vol.21. №4. P. 651.
19. Grechko A., 2013. Rol instytutsiinoho seredovyshcha u rozvytku natsionalnoi ekonomiky. [The role of the institutional environment in the development of the national economy] Suchasni problemy ekonomiky i

- pidpriemnytstvo - Modern problems of economy and entrepreneurship, 11. Retrieved from: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/47802>.
20. Noteboom B. Innovation learning and industrial organization. Cambridge Journal of Economics. 1999. Vol. 23. P. 129.
21. Pavlov K., Pavlova O., Korotia M. et al. (2020) Determination and Management of Gas Distribution Companies' Competitive Positions. In: Mrugalska B., Trzcielinski S., Karwowski W., Di Nicolantonio M., Rossi E. (eds) Advances in Manufacturing, Production Management and Process Control. AHFE 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1216. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-51981-0_38.
22. Pavlov, K., Pavlova, O., & Kupchak, V. (2019). Integral Indicators Based on Competitiveness Capacity Characteristics of Regional Real Estate Markets of Ukraine // Journal of Competitiveness. 11(3). PP. 87–108. <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.06>.
23. Yakymchuk A., Pavlov K., Pavlova O., et al. (2020) Public Administration and Economic Aspects of Ukraine's Nature Conservation in Comparison with Poland. In: Kantola J., Nazir S., Salminen V. (eds) Advances in Human Factors, Business Management and Leadership. AHFE 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1209. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50791-6_33

References

1. Halyant, S.R. (2020). Instytutsional'ne seredovyshe funktsionuvannya hazorozpodil'nykh pidpryyemstv Zakhidnoho rehionu [Institutional environment of gas distribution enterprises of the Western region]. Ekonomichnyy chasopys Skhidnoyevropeys'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky - Economic Journal of the Lesia Ukrainka East European National University, 2 №22. PP. 152-160. [in Ukrainian].

2. Dyrektyva 2012/27/YES Yevropeys'koho Parlamentu ta rady vid 25 zhovtnya 2012 roku «Pro enerhoefektyvnist'», yaka zminyuye dyrektyvy 2009/125/YES ta 2010/30/ YES i skasovuye dyrektyvy 2004/8/YES ta 2006/32/YES [Directive 2012/27 / EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on energy efficiency, amending Directives 2009/125 / EC and 2010/30 / EC and repealing Directives 2004/8 / EC and 2006/32 / EC]. (n.d.). URL: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2018/01/Pidvyshhennya-energoefektyvnosti-v-YES.pdf>. (accessed 10.08.2020) [in Ukrainian].
3. Zhalilo, YA. A., (2009). Teoriya ta praktyka formuvannya efektyvnoyi ekonomichnoyi stratehiyi derzhavy: monohrafiya [Theory and practice of formation of effective economic strategy of the state: monograph]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
4. Zhelyuk, T. L. (2013). Ekonomichna bezpeka v systemi instytutsiynoho vektora zbalansovanoho rozvytku [Economic security in the system of institutional vector of balanced development]. Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu - Bulletin of Ternopil National Economic University, 1. PP. 19–32. [in Ukrainian].
5. Kabinet Ministriv Ukrayiny rozporядzhennya pro Natsional'nyy plan diy z enerhoefektyvnosti na period do 2020 roku №1228-r vid 25.05.15 roku [The Cabinet of Ministers of Ukraine issued an order on the National Action Plan on Energy Efficiency for the period up to 2020 №1228-r dated 25.05.15]. (n.d.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1228-2015>. (accessed 10.08.2020) [in Ukrainian].
6. Kupchak, V.R., Pavlova, O.M., Pavlov, K.V., Lahodiyenko, V.V. (2019) Formuvannya ta rehulyuvannya rehional'nykh enerhetychnykh system: teoriya, metodolohiya ta praktyka : monohrafiya [Formation and regulation of regional energy systems: theory, methodology and practice:

- monograph]. Luts'k: SPD Hadyak Zhanna Volodymyrivna, drukarnya «Volyn'polihraf» [in Ukrainian].
7. Lyakhovets', O. O. (2014). Formuvannya instytutsiynoho seredovyshcha v protsesi modernizatsiyi ekonomiky [Formation of the institutional environment in the process of economic modernization] // *Ekonomika i rehion - Economy and region*. 4. 113-119 [in Ukrainian].
  8. Mel'nyk, A. (2012). Systema instytutsiynoho zabezpechennya strukturnoyi transformatsiyi natsional'noyi ekonomiky: sutnisni kharakterystyky ta problemy formuvannya [The system of institutional support for the structural transformation of the national economy: essential characteristics and problems of formation] // *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu - Bulletin of Ternopil National Economic University*. 2. 7-17 [in Ukrainian].
  9. Natsional'na Komisiya Rehulyuvannya Enerhetychnykh ta Komunal'nykh Posluh [National Commission for Regulation of Energy and Utilities] (n.d.). URL: <http://www.nerc.gov.ua>. (accessed 10.08.2020) [in Ukrainian].
  10. Pavlov, K.V. (2017). Instytutsiyne zabezpechennya konkurenciyi na rehional'nykh rynkakh zhytlovoyi nerukhomosti [Institutional support of competition in regional residential real estate markets]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*. 13. (n.d.). URL: <http://economyandsociety.in.ua>. (accessed 10.08.2020) [in Ukrainian].
  11. Pavlov, K.V., Pavlova, O.M., Korotya, M.I. (2020). Rehulyuvannya diyal'nosti rehional'nykh hazorozpodil'nykh pidpryyemstv Ukrayiny: monohrafiya [Regulation of activity of regional gas distribution enterprises of Ukraine: monograph]. Luts'k: SPD Hadyak Zhanna Volodymyrivna, drukarnya «Volyn'polihraf» [in Ukrainian].
  12. Strishenets', M.M., Pavlova, O.M., Pavlov, K.V., Kupchak, V.R. (2019). *Pytannya instytutsional'noyi ekonomichnoyi teorii u pratsyakh H.F. Symonenka*

13. Strishenets', O. (2017). Instytutsional'nyy napryam yak instrument doslidzhennya metodolohichnykh osnov rynku [Institutional direction as a tool for research of methodological bases of the market]. *Ekonomichnyy chasopys Skhidnoyevropeys'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky - Economic Journal of the Lesia Ukrainka East European National University, Luts'k : Vezha-Druk, 2(10). 7-12 [in Ukrainian].*
14. Strishenets', O.M., Novosad, O.V., Korotyia, M. I. (2018). Dyversyfikatsiya innovatsiynykh zakhodiv na hazorozpodil'nykh pidpryyemstvakh Ukrayiny v konteksti yevropeys'koho dosvidu [Diversification of innovative measures at gas distribution enterprises of Ukraine in the context of European experience]. *Ekonomichnyy chasopys Skhidnoyevropeys'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky - Economic Journal of Lesya Ukrainka East European National University. Luts'k : Vezha-Druk, 2(14). PP. 7-13 [in Ukrainian].*
15. Fedirko, M. (2017). Instytutsiyni aspekty zabezpechennya rozbudovy rynku enerhetychnykh posluh v Ukrayini [Institutional aspects of ensuring the development of the energy services market in Ukraine]. *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu - Bulletin of Ternopil National Economic University, 4. PP. 18-30 [in Ukrainian].*
16. Fedirko, M., Mykytyuk, P. (2017). Instytutsiyni aspekty zabezpechennya rozbudovy rynku enerhetychnykh posluh v Ukrayini [Institutional aspects of ensuring the development of the energy services market in Ukraine]. *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu - Bulletin of Ternopil National Economic University, 4. PP. 18-30 [in Ukrainian].*
17. Chekan, I.V. (2019). Instytutsiyne seredovyshe stratehichnoho upravlinnya rehional'nym rozvytkom yak systema [Institutional environment of strategic management of regional development as a system] // *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya : Ekonomika -*

Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economics, 2. S. 79-84
[in Ukrainian].

18. Commons J. R. Institutional Economics // American Economic Review. 1931. Vol.21. №4. P. 651.
19. Grechko A., 2013. Rol instytutsiinoho seredovyshcha u rozvytku natsionalnoi ekonomiky. [The role of the institutional environment in the development of the national economy] Suchasni problemy ekonomiky i pidpriemnytstvo - Modern problems of economy and entrepreneurship, 11. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/47802>.
20. Noteboom B. Innovation learning and industrial organization // Cambridge Journal of Economics. 1999. Vol. 23. P. 129.
21. Pavlov K., Pavlova O., Korotia M. et al. (2020) Determination and Management of Gas Distribution Companies' Competitive Positions. In: Mrugalska B., Trzcielinski S., Karwowski W., Di Nicolantonio M., Rossi E. (eds) Advances in Manufacturing, Production Management and Process Control. AHFE 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1216. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-51981-0_38.
22. Pavlov, K., Pavlova, O., & Kupchak, V. (2019). Integral Indicators Based on Competitiveness Capacity Characteristics of Regional Real Estate Markets of Ukraine // Journal of Competitiveness, 11(3). PP. 87–108. <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.06>.
23. Yakymchuk A., Pavlov K., Pavlova O., et al. (2020) Public Administration and Economic Aspects of Ukraine's Nature Conservation in Comparison with Poland. In: Kantola J., Nazir S., Salminen V. (eds) Advances in Human Factors, Business Management and Leadership. AHFE 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1209. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50791-6_33.